

Noam Chomsky ja

UUSI MAAILMANJÄRJESTYS

Samppa Sirnö 2005

Kolonialismi

Euroopan valtakausi alkoi *Vasco da Caman* ja *Kolumbuksen* löytöretkistä, kuten näitä tapahtumia häveliäästi kutsutaan. Chomskyn mukaan kyse oli yksinkertaisesti barbaari-invaasiosta, joka romahdutti suhteellisen pienen aseistetun joukon avulla suuria sivilisaatioita niin idässä kuin lännessä. Tämä prosessi kiihtyi entisestään, kun espanjalaisten ja portugalilaisten tilalle tulivat hollantilaiset ja englantilaiset. Näitten joukkojen taustalla oli vahva valtio tai "valtio valtion sisällä" - erilaiset kauppakomppaniat -, jotka hyvin organisoituneina, väkivaltakoneiston tukemina, tunkeutuivat Aasiaan, Afrikkaan ja Amerikkoihin tuhoten näitten alueitten perinteiset valta- ja kauppajärjestelyt. Esimerkiksi Intian valtamerellä vallitsi eräänlainen vapaakauppasopimus, jossa oli hyvin tarkat säännöt, siitä miten kauppaa käytiin. Eurooppalaiset valloittivat nämä alueet Chomskyn käsityksen mukaan ei niinkään kovin paljon paremman aseistuksen vuoksi vaan näitten alueitten totutusta kulttuurista poikkeavan väkivaltakulttuurin vuoksi ja antoivat sellaisen shokin josta valloitetut alueet eivät vielääkään - 500 vuotta myöhemmin - ole toipuneet.¹

Neokolonialismin jälki

Haiti oli erään aikalaisen mukaan ennen euriiookausten tuloa tiheimmin asuttuja alueita maailmassa. Pian eurooppalaiset hyökkäsivät ystävällisinä ja vieraanvaraisina pitämänsä alkuperäisväestön kimppuun. Kun espanjalaiset

olivat hallinneet aluetta 50 vuotta, jäljellä oli vain muutama sata alkuperäisväestön edustajaa. Niinpä ei ole ihme, että kun USA:n tukema eliitti ajoi Haitin 1991 valitun ensimmäisen siviilipresidentin *Jean-Bertrand Aristiden* vallasta, raivostunut väkijoukko heitti mereen Kristofer Columbuksen patsaan. Nykyinen Haitin kurjuus väestön enemmistölle on jatkoa kolonialismille.²

Haitin tapauksessa näkyi Chomskyn kommentoimissa tapausta vuonna 1993 hänen mukaansa Yhdysvaltain ulkopolitiikan ydin. Se ei ollut välittänyt Haitin entisten johtajien ihmisoikeusrikkomuksista, mutta alkoi heti puhua ihmisoikeuksista, kun Aristide tuli valtaan. Tämä johtuu Chomskyn mukaan siitä, että Aristide oli pappi jonka onnistui saavuttaa kansansuosio yhteiskunnan köyhien keskuudessa. Aristide oli vaarallinen populistinen, jonka puheissa saattoi yhdysvaltalaisien kommentaattoreiden korvissa kuulla luokkaväkivallan äänen. Lyhyesti sanottuna Yhdysvallat ei Chomskyn mukaan halunnut Haitiin johtajaa, joka ei olisi sen komennossa. Yhdysvaltain ulkopolitiikan ytimenä on ollut Chomskyn mukaan hyökätä kaikkia vastaan, jotka eivät ole sen kontrollissa.³

On kuitenkin huomattava, että Haitiin palautettiin lopulta demokratia Yhdysvaltojen painostuksen alaisena sen jälkeen kun Chomsky tätä tapausta kommentoi vuonna 1993. Chomskyn mukaan tämä palautettu demokratia on kuitenkin vain yhteiskunnan perinteisten valtarakenteiden palauttamista ja oli osa Yhdysvaltain niin sanottua demokratian

puolesta tasitelemista. Käytännössä Yhdysvallat ei Chomskyn mukaan voinut hyväksyä Aristiden kaltaisten ruohonjuuritason demokratian edistäjien valtaa.⁴ Chomskylle vaalit ja se mitä kutsutaan tavallisesti demokratiaksi ei välttämättä ole merkki järjestelmän ihanteellisuudesta, kuten niin monet anarkistit ovat ennen häntä todenneet.

Joka tapauksessa tässä näkyy Chomskyn mieltymys populistisiin ja kansallisen vapautuksen liikkeisiin kolmannessa maailmassa. Chomskya voitaisiinkin sanoa anarkistiseksi populistiksi. Samoin voidaan nähdä se anarkismin näkemys, jonka mukaan kysymys politiikassa esimerkiksi kolmannessa maailmassa on ennen kaikkea valtasuhteista eikä niinkään taloudellisista kysymyksistä.

Ja valta on aina perustunut kolmannessa maailmassa väkivaltaan. Chomsky kuvaakin Indokiinan (Vietnam, Kamputsea⁵, Laos) tuhoutumista Yhdysvaltain asevoimien tieltä Vietnamin sodan jäljiltä. Hän lainaa erästä lehtimiestä, jonka mukaan ihmiset olivat kuuroja pommituksen jäljiltä, napalmin merkit ihollaan, kun maisema muistutti kuun pintaa kaikkien elämänmerkkien, sairaaloitten, koulujen, tehtaitten ollessa tuhotut. Tämä on perintö, jonka eurooppalaisen kolonialismin jälkeläinen jätti tähän maailmankolkkaan.⁶ Kolonialismissa ja neokolonialismissa on kyse kaiken itsenäisyyden osoittamisen merkkien tuhoaminen viime kädessä raa'alla väkivallalla. Tämä on se uusi maailmanjärjestys, joka ei olekaan niin uusi, johon olemme astumassa.

Neokolonialismin juuret voidaan sijoittaa Chomskyn mukaan toisen maailmansodan jälkeisiin järjestelyihin, joissa kullekin alueelle ei-kommunistisessa maailmassa annettiin oma roolinsa. Latalinalainen Amerikka kuului USA:lle. Siellä ei suvaitaisi kehitystä, joka olisi vastoin yhdysvaltalaiden sijoittajien etua. Lähi-itä kuului myös uuden *monroeopin*⁷ mukaisesti Yhdysvalloille ja sille alisteiselle Isolle-Britannialle. Afrikkaa tulisi käyttää Euroopan jälleenrakennuksen hyväksi. Kaukoita taas kuuluisi Japanille ja Länsi-Euroopalle, jotta nämä voisivat ostaa tarvikkeita Yhdysvalloilta.⁸

Neokolonialismi oli siis edeltäjä sille uudelle maailmanhallitukselle, jonka aikaan olemme nyt astuneet, ja sen juuret olivat vanhassa kolonialismissa.

Chomsky kolonialismista ja neokolonialismista

Amerikkalainen oikeisto hävisi Vietnamin sodan aikana 1960-luvun "anarkistisille" virtauksille. Ronald Reaganin voitot Yhdysvaltain presidentin vaaleissa merkitsivät tämän tappion kumoamista ja patrioottisten amerikkalaisten voittoa. Reaganin ulkopoliittikka leimasi valtion, eli Pentagonin saamien rahasummien lisääntyminen, josta on jo puhuttu. Samalla se merkitsi aktiivista ulkopoliittikkaa. Chomsky kuvaa tätä politiikkaa suorasukaisesti interventionismin, aggressiivisuuden, kansainvälisen terrorismin ja yleisen gangsterismin ja laittomuuden politiikaksi.⁹ Tämä politiikka on suoraa jatkoa vanhan imperialismien ryöstöretkille.

Vietnamin sota merkitsi myös muutosta amerikkalaiseen poliittiseen tietoisuuteen. 1960-luvun lopulta lähtien suuri yleisö USA:ssa vastusti sotaa periaatteellisesti. Kansan mielipide muuttui, vaikka älymystö oli uskollinen Yhdysvaltain viralliselle linjalle huolimatta siitä, että se saattoi esittää taktisia erimielisyyksiä. Niinpä kun presidentti Reagan pyrki aktivoimaan ulkopoliittikkaansa aggressiolla Latalinalaisessa Amerikassa oli seurauksena suuri yleinen protesti.¹⁰ Amerikka oli muuttunut ja tämä muutos oli tapahtunut, kuten anarkistit toivovat muutoksen tapahtuvan, ruohonjuuritasolla.

Anarkismi siis selittää eurooppalaisuuden leviämisen valtion ja väkivallan käsitteillä, kun esimerkiksi marxismi lähtee taloudellisesta näkökulmasta. Itse asiassa Marx ei antanut kovinkaan suurta arvoa niille alueille, joita kutsumme nykyään kolmanneksi maailmaksi. Vasta leninismi toi nämä alueet marxilaiseen teoriaan. Tällöin Lenin lainasi kolonialismin vastaisen ohjelmansa anarkisteilla. Bakunin oli puhunut Aasian massoista, jotka herätessään olisivat valtava muutosvoima.¹¹ Bakunin ja

muut anarkistit arvostivat talonpoikia yhtä korkealle kuin teollisuusyöväestöä. Chomskyn näkemys kolonialismista ja uuskolonialismista sopii parhaiten tähän traditioon, vaikka hän anarkosyndikalistina arvostaakin perinteistä työväenliikettä. Chomskylle eivät, kuten ei muillekaan anarkisteille, talouden rautaiset lainalaisuudet kulje kohti teollisuusyhteiskuntaan pohjautuvaa sosialismia alemmista yhteiskuntamuodoista. Tämä on tulkittavissa kahdella tavoin: toisaalta yhteiskuntien kehitystä ei nähdä minään eurooppalaisen sivilisaation teknisen ja taloudellisen ylemmyyden voittokulkuna, vaan pikemminkin barbaaristen ryöstöretkien tuloksena. Maailman taloudellisen ja poliittisen kehityksen keskiössä on siis valtio, ei kapitalismi (vaikka jälkimmäinen on tietenkin tärkeä seikka, sitä eivät anarkistit suinkaan kiellä). Tämä on siis kolonialismin selitys. Toisaalta anarkistit, Chomsky mukaan lukien, arvostavat kolmannen maailman “vallankumouksellista potentiaalia” käyttäkseni vanhahtavaa ilmausta. Tämä muuttaa koko muutokseen tähtäävän ohjelman subjektin.

Köyhien talonpoikien keskuudessa anarkismilla olikin menestystä esimerkiksi Ukrainassa Nestor Makhnon johdolla ja Espanjassa sisällissodan aikaan. Anarkisteja on kuitenkin moitittu siitä, etteivät he havaitse talonpoikaisyhteisöissäkin syntyvän sisäisiä luokkaeroja. Talonpoikaisyhteisöjä anarkistit ovat ihailleet niiden luontaisen “anarkistisuuden” vuoksi. Niinpä voidaan todeta, että paremmin voivat talonpojat liittyivät vain Durrutin miliisien ansiosta maatalouskollektiiveihin, joihin osallistuminen oli kuitenkin pääsääntöisesti vapaaehtoista.¹² Toisaalta voidaan miettiä sitä tapaa jolla esimerkiksi marxisti-leninistit ottivat huomioon tämän eron. Seurauksenahan oli kansanmurha Ukrainassa, kun paremminvaisia tai heiksi luokiteltuja talonpoikia, kulakkeja, vainottiin.

Se, ettei kolonialismissa ollut kysymys teknisesti alhaisemman tason kulttuurien syrjäyttämistä, jota voitaisiin tarkastella “edistyksen” nimissä, vaikka sitten

vaihtamattomana pahana, ilmenee esimerkiksi Pohjois-Amerikan valloittamisesta. Yhdysvaltain perustajat tiesivät, että kyse oli invaasiosta Amerikkaan. Alueella, joka nykyään muodostaa Yhdysvallat, asui noin kahdeksasta kymmeneen miljoonaa ihmistä, joiden sivistyksen taso ei juuri poikennut valloittajien sivistystasosta. Intiaaneilla oli esimerkiksi kivitaloja, kehittynyt maanviljely ja perustuslailliseen oikeusjärjestelmään verrattavissa oleva lakijärjestelmä.¹³ Kolonialismi oli yksinkertaisesti väkivallan, ei korkeamman sivistystason voitto.

Yhdysvaltain ulkopoliittikka

Yhdysvaltojen rooli maailmanpolitiikassa

“Uusi maailmanjärjestys” oli nimi sille ohjelmalle, jota kolmannen maailman maat ajoivat hieman ennen Persianlahden sotaa ja jonka tavoitteena oli oikeudenmukaisuus, demokratia ja tasa-arvo kansainvälisissä suhteissa. Yhdysvaltain presidentti *George Bush* kuitenkin antoi tälle ilmaukselle aivan toisen sisällön. “Uusi maailmanjärjestys” tuli Chomskyn tulkinnan mukaan merkitsemään vahvimman valtaa. Irakin esimerkki oli kuvaava: *Saddam Husseinin* diktatuuri oli suotavaa niin kauan kuin palvelija oli uskollinen isännälleen. Kun tämä vasallisuhte rikkoutui, sai Irak tuntea nahoissaan, mitä uusi maailmanjärjestys todella merkitsee, eli viime kädessä väkivaltaa.¹⁴

Virallisen doktriinin mukaan Yhdysvaltojen rooli maailmanpolitiikassa on hyväntekijän rooli. Nyt kun Berliinin muuri on romahtanut, voi Yhdysvallat keskittyä humanitaarisiin tehtäviin. Tietenkin myös Yhdysvaltojen kaltaisella valtiolla on rajoitteensa, se ei voi auttaa täydellisesti, ovathan auttamisen kohteet sentään ihmisten hallitsemia valtioita. Historiankirjoja tarkastellessa voidaan ehkä huomata, että myös Yhdysvallat on tehnyt virheitä. Chomsky käyttää termiä “komissaarien kulttuuri”, jota hänestä harjoittavat ne, jotka ohittavat historiankirjoituksen tarkastellessaan

Yhdysvaltojen roolia maailmassa. Tätä kulttuuria edustaa tyypillisesti yhdysvaltalainen älymystö.¹⁵

Chomsky ja liberaalin älymystön kritiikki

Tällä älymystöllä on tapana esittää se mikä tunnettiin kylmänä sotana “lasten taruna”, jossa toisella puolella oli absoluuttinen pahuus, joka pyrki valloittamaan maailman, toisella puolella hyvyys. Tätä kantaa edustavat niin äärioikeistolaiset kuin liberaalit älymystön edustajat. Chomsky ottaa esimerkiksi Tšhekkoslovakian. Yhdysvaltalainen älymystö hurrasi silloiselle itäblokin toisinajattelijalle *Vaclav Havelille*, kun tämä kertoi, että vastakkain ovat vapaus ja painajainen.¹⁶ Ei ole kovinkaan vaikeaa anarkistiselta kannalta miettiä tällaisen ajattelun taustaa ja merkitystä. Maallistuneen yhteiskunnan peruspilareiksi ei enää riitä kertomus saatanasta ja vapahtajasta. Entisajan anarkistinen uskontokritiikki saa Chomskyn käsittelyssä uuden muodon., liberaali älymystö (nykyajan papisto), joka pitää tehtävänään puolustaa maallista valtaa, on yhtä paljon Chomskyn hyökkäyksen kohde kuin katolinen kirkko Espanjan sisällissodan anarkistisille kirkonpolttajille. Chomsky lainaa *Isaiah Berliniä*¹⁷. Berlin kutsuu älymystöä, jonka tehtävänä on taata väestön tuki harjoitetulle politiikalle, “maallistuneeksi papistoksi”¹⁸.

Todellisuudessa Yhdysvaltain ulkopolitiikan tavoite on ollut kommunismin, todellisen sellaisen tai sellaiseksi määritellyn, torjuminen maailmassa. Esimerkkinä tästä oli toisen maailmansodan jälkeinen Italia. Siellä oli mahdollista, että kommunistit olisivat, vastarintaliikkeessä saavutetun arvonannon ansiosta, voineet voittaa vapaat vaalit. Tämä sai Yhdysvallat ryhtymään kampanjaan Italian kommunisteja vastaan usein entisten fasisien tai heille myötämielisten yhteiskuntaryhmien avulla. Tätä jatkuikin Italiassa aina 1970-luvulle asti. Mistä Yhdysvallat oli huolissaan oli se, että valtaan olisi voinut tulla radikaalia demokratiaa kannattava ryhmä, joka olisi etsinyt itsenäisyyttä Yhdysvalloista.¹⁹ Chomsky siis kannattaa työväenliikkeen etenemistä,

vaikka sen leniniläisessä muodossa, jos tämä merkitsee mahdollisuutta itsenäisyyteen konservatiivisesta ja jopa fasisisesta eliitistä ja ulkoisesta Yhdysvaltain vaikutuksesta itsenäisen yhteiskunnan syntyyn.

Neuvostoliiton uhka

Yhdysvaltain ulkopolitiikan tärkein asiakirja oli NSC 68, eli kansallisen turvallisuusneuvosto muistio 68. Tässä määriteltiin USA:n ulkopolitiikan tavoitteeksi Neuvostoliiton uhan torjuminen ja takaisinvyöryttäminen, niin että Neuvostoliitto lopulta tuhoutuisi tai lakkaisi olemasta este Yhdysvaltain tahdon toteutumiselle maailmassa. Tätä ääripäätä edusti *Paul Nitze*²⁰, kun taas liberaalia ääripäätä edusti *Goerge Kennan*²¹, jonka mukaan Yhdysvaltain tavoitteena olisi torjua kaikki uhat, jotka kohdistuisivat maahan joka hallitsi puolta maailman varallisuudesta. Hänen mukaansa piti lakata puhumasta ihmisoikeuksista ja demokratiasta ja puhua suorista valtasuhteista.²² Chomskyn mukaan siis kysymys yhdysvaltain ulkopolitiikasta oli siis maailmanvallasta, eikä korupuheista. Tällainen maailmanhallitus on anarkistille vähintään yhtä vastenmielinen kuin kansallinenkin hallitus.

Uuden maailmanjärjestyksen myötä Yhdysvalloilla on vapaus tehdä asioita haluamallaan tavalla neuvostoliittolaisen vastapelurin hävittyä kentältä. Yhdysvalloilla ei kuitenkaan ole enää välttämättä taloudellisia resursseja tähän. Niinpä se on kutsunut mukaan muita valtioita maksamaan järjestyksenpidon hinnan. Jotkut ovat jopa tosissaan sanoneet, että Yhdysvaltojen pitäisi saada maksu palveluksistaan maailman järjestyksenpitäjänä. Chomskylle tämä tuo mieleen yhteisön, jossa kohdattaessa vastustusta haetaan mafia apuun murskaamaan luut hankaluuksien aiheuttajalta. Rikollisuuden ja valtion välillä on siis selvä yhdenmukaisuus.²³

Yhdysvaltain ulkopolitiikan perusdoktriinin, Neuvostoliiton vaikutuksen vastustaminen perusteltiin muun muassa sillä, että Neuvostoliiton uhka oli selitettävissä

Venäjän imperialistisella luonteella. Neuvostojoukot miehittivät Unkarin 1956, samoin venäläiset olivat tehneet näin jo vuosina 1848-49. Venäläiset joukot olivat miehittäneet myös Berliinin 1760. Tämä on logiikka joka oli neuvostopelon takana. Se muistuttaa natsien puolusteluja, että Neuvostoliiton vastaisessa sodassa oli kysymys vain puolustautumisesta bolshevismiin uhkaa vastaan.²⁴ Chomsky ei tietenkään hyväksy Neuvostoliiton toimintaa Itä-Saksan, Unkarin tai Tšekkoslovakian kansannousujen tukahduttamisessa, mutta vertailukohdaksi voisi ottaa sen miten Yhdysvallat on pitänyt yllä valtapiiriään vähintään yhtä verisesti. Anarkistille ei lopultakaan ole merkitystä, sillä minkä ideologian nimissä pyritään maailmanvaltaan, vaan tämän vallan estäminen. Toisen maailmanvallan toiminta ei ole mikään perustelu toisen maailmanvallan toiminnalle, vaan ihmisten tulisi pyrkiä eroon näistä hallitsijoista, jotka turvallisuuden nimissä pitävät yllä herruuttaan.

Todellisuudessa Neuvostoliiton uhka ei ollut enää 1950-luvun huipun jälkeen niin suuri kuin virallisesti Yhdysvalloissa uskottiin. Suurempi uhka Yhdysvaltojen maailmanvallalle olivat Saksaan perustuva EU ja Japani. Neuvostoliitolle kylmä sota merkitsi lähialueilleen Itä-Euroopassa ulottuvaa valtapiiriä. Yhdysvalloille puolestaan kylmä sota merkitsi Neuvostoliiton uhkaan vedoten oikeutta sekaantua kolmannen maailman asioihin, keinoilla joita voisi kutsua jopa valtioterrorismiksi. On huomattava, että Neuvostoliitto käytti tämänkaltaista avointa valtopolitiikkaa vain kerran, eli Afganistanin sodassa.²⁵ Tämä ei ole tietenkään mikään puolustus Neuvostoliiton toiminnalle, mutta kylmässä sodassa oli kysymys jostakin muusta kuin “vapaus vastaan totalitarismi” -ajattelusta, joka kuva tästä ajanjaksosta on annettu. Kylmän sodan loppuminen ei merkitse Chomskylle vapauden voittoa, vaan kolmannen maailman alistamista keskenään kilpailevien kehittyneiden maitten vallalle.

Eräitä esimerkkejä Yhdysvaltain ulkopolitiikan perusperiaatteista ovat sen

suhtautuminen Kuubaan ja Nicaraguaan. Näissä Yhdysvaltoja ei Chomskyn mukaan huolettanut niinkään niitten demokratian puute (joka Nicaraguan kohdalla oli kaiken lisäksi väärä kuva maan olosuhteista, järjestettiin maassa vapaat vaalit vuonna 1984), vaan niiden esimerkki. Ne voisivat olla mallina Latinalaiselle Amerikalle siitä kuinka maa voi saavuttaa itsenäisen aseman Yhdysvalloista. Tämä oli juuri sitä ’antikommunismia’ joka on USA:n ulkopolitiikalle tyypillistä. Vaikka Chomsky ei ole leninisti, hän toteaa, että Kuuba on saavuttanut merkittäviä saavutuksia esimerkiksi terveydenhuollon alalla.²⁶ Chomsky siis puolustaa leniniläisen sosialismin saavutuksia, mikä ei ole anarkistille mitenkään tyypillistä. Useimmitenhan anarkistit vastustavat marxilaista sosialismia, vaikka se olisikin vastakkain kapitalistisen järjestelmän kanssa. Chomskyn mukaan esimerkiksi Kuuban järjestelmässä on jotakin, joka voisi toimia mallina kolmannelle maailmalle niiden pyrkimyksessä itsenäisempään asemaan Yhdysvalloista.

Käytännössä Yhdysvallat on politiikallaan saattanut valtaan lukuisia diktaattoreita. Kysymys on aina ollut valinnoista. Yhdysvallat on tukenut oikeistolaisia voimia vasemmistoa vastaan. Tai kuten Chomsky toteaa, että Yhdysvallat on suosinut maailman *trujilloja* (entinen Dominikaanisen tasavallan diktaattori) verrattuna maailman *castroihin*.²⁷ Yhdysvallat kävi siis kylmän sodan aikaan likaista ja veristä taistelua kolmannen maailman hallinnasta. Kysymys ei ollut diktatuurista tai demokratiasta vaan Yhdysvaltojen vallasta tai kolmannen maailman itsenäisyydestä. Chomskylle on helppo valita puolensa, hän ei näe vikaa siinä, että kolmannen maailman maat usein todella muuttuivat Neuvostoliiton satelliiteiksi päästyään pois Yhdysvaltain kieroradalta.

On kuitenkin huomattava, että Chomsky on myös kolmannen maailman vapautusliikkeitten kriitikko. Hän on tullut tunnetuksi Israelin miehityspolitiikan kriitikkona, joten kun hän esiintyi palestiinalaisille, olisi voinut luulla, että hän olisi ylistänyt PLO:n johtoa. Sen sijaan hän

totesi, että PLO on terroristijärjestö. Kysymys on yleisöstä jolle kritiikki esitetään. Chomsky haluaa omien sanojensa mukaan kertoa totuuden, eikä totuus ole hänen mukaansa aina kaunis katsella. Chomsky ei todellakaan imartele yleisöään.²⁸ Tietenkin Chomsky häviää tässä liittolaisten määrässä, mutta sellaiselle kritiikille mitä hän esittää pitäisi löytyä tilaa avoimessa yhteiskunnassa.

Valinta Castron ja Trujillon välillä tuli ajankohtaiseksi esimerkiksi Brasiliassa 1964, kun Yhdysvallat tuki sotilaita näiden ottaessa vallan 'nationalistiselta' ja 'kommunistiselta' siviilihallinnolta, joka oli *Joao Goulartin*²⁹ johtama. Goulartia syytettiin Castron klooniksi ja vallankaappausta pidettiin demokratian voittona. Nykyaikaan liittyen sotilaat alkoivat toteuttaa uusliberalistista talouspolitiikkaa säästöohjelmiseen.³⁰ Yhdysvaltalainen kielenkäyttö kuulostaa orwellilaiselta, diktatuuri on demokratiaa ja vankeus vapautta. Tämä oli kylmän sodan aikana käytäntö, eikä siihen ole luvassa muutosta ainakaan Chomskyn mielestä, koska kylmässä sodassa ei koskaan ollut hänen mielestään kysymys vapauden ja totalitarismin välisestä taistelusta vaan puhtaasta valtakamppailusta, teema joka on tuttu anarkistisessa politiikan käsitteessä.

Yhdysvallat on tukenut myös sotilashallintoa esimerkiksi El Salvadorissa, jossa on kuollut kuolemanpartioitten toimesta yli 10 000 ihmistä. Maata johtaa ARENA-puolue, joka on Chomskyn mukaan natsityylinen puolue. Kuolemanpartiot murhaavat, raiskaavat ja kiduttavat maaseudun väestöä joka on yrittänyt organisoitua ajamaan etujaan.³¹ Yhdysvallat tukee siis Chomskyn mukaan natsityylistä murhien ja kidutusten politiikkaa. Kaikki tämä tapahtuu siten, että tiedotusvälineet eivät ole tietääksenkään näistä tapahtumista. Kyse kolmannen maailman herruudesta ei ole vain valtakysymys, vaan kysymys massamurhasta. Onkin vähintäänkin kyseenalaista, voidaanko tällaisen politiikan jatkuessa puhua kylmän sodan lopusta ihmisoikeuksien voittona.

Älymystö ja uusi maailmanjärjestys

Esimerkkinä yhdysvaltalaisen älymystön ja tiedotusvälineitten objektiivisuuden puutteesta Yhdysvaltojen ulkopoliittikkaa kohtaan Chomsky kertoo tapauksen, jossa El Salvadorin toisinajattelijat suljettiin vankilaan (siis he jotka olivat vielä elossa). Nämä toisinajattelijat keräsivät todistusaineistoa, mukaan lukien kirjallisia ja videonauhoitettuja todistuksia kidutuksesta sähköllä ja muilla keinoin. Todistusaineisto saatiin kuljetettua ulos vankilasta, mutta yhtä lehteä lukuun ottamatta yksikään yhdysvaltalainen tiedotusväline ei julkaissut materiaalia. Tämä oli aikaa jolloin presidentti Reagan ja El Salvadorin johtaja *Duarte*³² olivat erittäin hyvissä väleissä.³³ Yhdysvaltalaisen tiedotusvälineistö yksityinen omistuspohja ei siis tee siitä yhtään vähemmän valtion virallisen politiikan kannattajaa kuin useissa totalitaarisissa maissa, seikka johon palataan tiedotusvälineitä käsitellessä.

Yhdysvaltalainen älymystö on julistanut, että nyt uuden maailmanjärjestyksen olosuhteissa USA:lla tulee olla johtava rooli maailmassa. Tämä johtuu siitä, että Yhdysvaltojen politiikkaa ohjaa enemmän kuin yhdenkään muun maan toimintaa nojautuminen "markkinoihin, demokratiaan ja ihmisoikeuksiin". Tämänkaltainen väite on puhtaasti määriteltävissä abstraktisti, mitään todisteita sen puolesta ei tarvita. Ei ole esimerkiksi oleellista että Yhdysvaltojen taloudellisella tuella ja kidutuksen yleisyydellä on selkeä positiivinen korrelaatio.³⁴

Demokratian ja ihmisoikeuksien edistäminen

1980-luvulla tapahtui kuitenkin muutos myös Latinalaisessa Amerikassa, eikä vain Itä-Euroopassa, kohti demokratiaa. Virallisen opin mukaan tämä on osoitus Yhdysvaltain halusta ajaa sille tärkeitä arvoja maailmassa. Erään Reaganin hallinnon virkamiehen, joka oli mukana muotoilemassa Yhdysvaltain ulkopoliittikkaa tällä ajanjaksolla, mukaan ohjelmissa tapahtui vain yksi suuri virhe: demokratia eteni niissä maissa Latinalaisessa

Amerikassa, jossa Yhdysvaltain vaikutusvalta oli kaikkein vähäisin. Siellä missä taas USA:n sana painoi enemmän, tapahtui vähiten muutosta kohti demokratiaa.³⁵ Chomsky näkee siis että Latinalaisen Amerikan ihmiset itse toiminnallaan saavuttivat demokratian Yhdysvalloista huolimatta, eikä suinkaan minkään ulkopuolisen voiman ansiosta. Tämä on anarkismin vallankumouskäsitteeseen sopiva näkökanta, edistystä kohti vapautta kansan itsensä toimesta.

Ja esimerkkinä demokratian ja ihmisoikeuksien edistämisestä Chomsky piti sandinistien valtaa Nicaraguassa. He eivät syyllistyneet sellaiseen terrorin aaltoon kuin muut Latinalaisen Amerikan maat ja he pyrkivät politiikassaan ajamaan köyhien asiaa. Chomsky lainaa erästä kriittistä silminnäkijää, joka totesi, ettei Nicaraguassa ollut sandinistien hallitessa läheskään niin paljon kerjäläisiä kuin muissa Keski-Amerikan maissa ja jopa Yhdysvalloissa.³⁶ On siis olemassa tie kansan hyvinvointiin maailmassa joka saattaa näyttää toivottomalta yhteiskunnallisen muutoksen suhteen.

Chomsky ei suinkaan ole välinpitämätön kansainvälistä lakia kohtaan, kuten voisi odottaa anarkistilta. Esimerkiksi Nicaraguan tapauksessa hän toteaa, että Yhdysvallat on ollut välittämättä kansainvälisen oikeuden päätöksistä, jotka ovat tuominneet sen hyökkäykset Nicaraguaa vastaan. Se on ollut myös välittämättä tai käyttänyt veto-oikeuttaan, kun Nicaragua on tuonut nämä päätökset YK:n tarkasteltavaksi.³⁷ Chomsky on itse asiassa hyvin formaalin kansainvälisen oikeuden puolestapuhuja. Hän tuntuu ottavan kansainvälisen lain huomattavasti kirjaimellisemmin kuin itse valtiot, joita tämä oikeudenkäyttö koskee. Sama kirjaimellisuus koskee ihmisoikeuksia. Voisikin todeta, että jos Chomskyn kritiikki menisi lävitse, me eläisimme paljon enemmän kansainvälisen lain ja virallisten valtioiden välisten julkilausumien mukaan. Tämä saattaa vaikuttaa epäanarkistiselta, mutta on jälleen huomattava, että koko Chomskyn ideologisen tuotannon tavoite on tarkastella vallitsevan todellisuuden

ja virallisen ideologian ristiriitaa.

Chomsky huomauttaa, että Yhdysvallat on tulkinut YK:n periaatteita oman mielensä mukaan. Kun YK:n säännöt antavat valtuudet torjua hyökkäys maata kohti YK:n niin päättäessä ja oikeuden puolustautua tällä välin, on Yhdysvallat tulkinut, että se voi puolustautua mahdollista tulevaa uhkaa vastaan. Juuri tämä oikeutti sen esimerkiksi hyökkäämään Sudaniin ja Afganistaniin ohjusiskuin. Todellinen päämäärä on Chomskyn mukaan pelon levittäminen.³⁸ Yhdysvaltain kansainvälisen politiikan ja terrorismin välinen raja on siis vähintäänkin häilyvä, jos sitä on ollenkaan.

Chomskyn mukaan on erityisen paljastavaa yhdysvaltalaisen propagandakoneiston kannalta se, että kun tutkitaan Latinalaista Amerikkaa, joka on Yhdysvaltain hallinnassa, niin tarkastellaan Latinalaisen Amerikan valtioita itsessään, ottamatta huomioon USA:n merkitystä niitten sisäiseen kehitykseen. Tarkasteltaessa entisen Neuvostoliiton roolia hallisemallaan alueella, tutkitaan tietysti Moskovan tapahtumia, eikä esimerkiksi Prahan tai Kabulin sisäistä kehitystä. Itse asiassa olisi loukkaavaa todeta esimerkiksi, että Prahan miehitys 1968 johtui siitä onnettomasta kehityksestä, johon liberaali puoluejohto oli maataan vienyt. Sen sijaan Latinalaisessa Amerikassa syyt kehitykseen löytyvät maista itsestään, niin että eräät amerikkalaiset tarkkailijat saivat syyn puhua "Latinalaisen Amerikan onnettomasta itsetuhosta", aivan kuin sotilasdiktatuurit, romahtava talous, ihmisoikeusloukkaukset ynnä muut olisivat luonnonilmiö jotka kohtaavat näitä maita ja johon paikalliset viranomaiset eivät ole valmistautuneet tarpeeksi hyvin.³⁹ Chomskylle ei anarkistina ole mitään epäselvyyttä mistä nämä seikat johtuvat: Yhdysvaltain rautaisesta otteesta näillä alueilla.

Ylipäätänsä kylmää sotaa ovat tulkinneet Chomskyn mukaan väärin sekä vasemmistolaiset että oikeistolaiset historioitsijat. Sitä on pidetty kahden suurvallan välisenä konfliktina (jossa sitten tulisi kunkin

valita puolensa). Kysymys kylmässä sodassa oli Chomskyn mielestä kahden suurvallan omassa valtapiirissään harjoittamasta vallan ja väkivallan käytöstä. Neuvostoliitolle tämä merkitsi Berliiniä, Budapestiä ja Prahaa muiden muassa, USA:lle taas Latinalaista Amerikkaa, Kreikkaa ja Indokiinaa muiden muassa. Neuvostoliitolle kyse oli sen satelliittien pitämisestä uskollisena, Yhdysvalloille sota kolmatta maailmaa vastaan.⁴⁰ Kyse ei ollut siis hyvän ja pahan sodasta, vaan kahden vallanahneen imperiumin olemassaolosta, jotka vaativat väkivaltaa olemassaolonsa takaamiseksi.

On kuitenkin huomattava, ettei Chomsky väitä, että Yhdysvallat haluaisi aina valtaan sotilashallinnon tai olisi vastaan demokraattista valtiomuotoa. Demokratia on aivan hyväksyttävää, niin kauan kuin se sopii yhdysvaltalaiseen käsitykseen demokratiasta. Esimerkkinä tästä voidaan pitää Costa Ricaa, joka on ollut parlamentaarinen demokratia (tosin pitkälti yhden miehen, *Jose Figueresin*⁴¹, alaisena). Syy siihen miksi Yhdysvallat on sallinut demokratian toimivan Costa Ricassa on siinä, että Costa Rican johto on torjunut kommunismin ja “äärinationalismin” ja tehnyt ylipäättänsä olot ulkomaisille sijoittajille (kuten United Fruit Companylle) suotuisiksi pitämällä työväenliikkeen poissa vallasta ja estämällä sen vaatimukset paremmista työolosuhteista. Näillä rajoitteilla varustettu demokratia on Yhdysvalloille sopiva demokratian muoto.⁴²

Maailman tulevaisuus anarkismin näkökulmasta

Maailman tulevaisuus anarkismin näkökulmasta näyttää ehkä uuden maailmanjärjestyksen valossa synkältä, merkitseehän uusi maailmanjärjestys Yhdysvaltain valtaa kaikkialla maailmassa. Mutta toisaalta se on mahdollisuus, nyt kun sekä sosialismi leninistisessä muodossaan että kapitalismi sen *laissez faire* -muodossa on hylätty (jälkimmäistä - ei ehkä puheissa mutta kylläkin todellisuudessa), saattaa olla aika libertarianistisille ja radikaalin demokratian aatetta edistäville voimilla. Saihan

neuvostoimperiumi nauulat arkkuunsa viime kädessä nimenomaan kansalaisyhteiskunnan aktiivisten järjestöjen toimesta. Chomsky toteaa: “Oleta tapahtuvaksi pahin ja se tapahtuu; omistaudu taisteluun vapauden ja oikeudenmukaisuuden puolesta, ja niitten asia voi edetä.”⁴³

Itä-Euroopan murros

Itä-Eurooppa, Latinalainen Amerikka ja neuvostososialismi

Chomsky siteeraa salvadorilaista jesuiittojen lehteä joka toteaa, että Latinalaisessa Amerikassa Havelin kaltaista toisinajattelijaa ei olisi heitetty vankilaan, vaan hänet olisi löydetty palasiksi pilkottuna tien sivusta. Chomsky toteaa, että Neuvostoliiton johdto ei vain hyväksynyt Itä-Euroopan muutoksia vaan se jopa kannusti niihin. Tämä on ainutlaatuista historiassa. Syy tähän ei Chomskyn mukaan ole siinä että Neuvostoliiton johtajat olisivat olleet jotenkin “mukavia kavereita”, vaan neuvostoyhteiskunnan sisällä oli sellaisia paineita jotka pakottivat muutoksiin. Chomskyn mukaan olisi tavatonta, jos Yhdysvallat ryhtyisi samantapaiseen politiikkaan omalla valtapiirillään.⁴⁴

Itä-Euroopassa armeijat olivat lojaaleja hallituksilleen, kun taas Latinalaisessa Amerikassa ne olivat vallan keskuksia. Eräs guatemalalainen kommentoija Chomskyn mukaan sanoo kuvailevasti, että valkoinen talo palvoo azteekkijumalia tarjoten Latinalaisen Amerikan verta. Tšhekkoslovakian armeija ei ampunut tappaakseen opiskelijoita samettivallankumouksen aikana. Toisin meneteltiin Latinalaisessa Amerikassa, jossa tietien tahtoen ammuttiin opiskelijoita ja aktiiveja kansalaisryhmiä. Ylipäättänsä Chomskyn mielestä on järjetön verrata Itä-Eurooppaa Länsi-Eurooppaan, jota se ei ole muistuttanut viimeiseen vuosituuhanteen. Parempi vertailukohta Itä-Euroopalle on nimenomaan Latinalainen Amerikka, eikä tämä vertailu ole välttämättä sosialistiselle blokille epäedullinen, kun katsotaan taloudellista,

sosiaalista ja ihmisoikeuksien tasoa.⁴⁵ Tästä huolimatta on pidettävä mielessä, että Chomsky on äärimmäisen kriittinen neuvostososialismia kohtaan.

Niinpä Chomskyn mukaan on väärin kutsua neuvostososialismia sosialismiksi. *Lenin* ja *Trotsky* kukistivat sosialismin, työläisten vapaat neuvostot ja muut sen ilmentymät. Oli kuitenkin molempien suurvaltojen edustajien etujen mukaista kutsua Neuvostoliittoa sosialistiseksi. Bolshevikeille se merkitsi sosialismin aateperinnön omimista, lännelle taas osoitusta siitä, että kapitalismi oli ainut vaihtoehto neuvostotyrannialle. Monet marxilaiset ja anarkistit kuitenkin hylkäsivät neuvostososialismin sosialismin muotona. Neuvostoliiton tuhoutuminen onkin Chomskyn mukaan voitto sosialismille, aivan kuten fasismin kukistuminen.⁴⁶

Kylmä sota ja Neuvostoliitto

Yhdysvaltojen tavoitteena oli kylmän sodan (joka alkaa vuodesta 1917) aikana *Grand arena*, eli Yhdysvaltojen valta maailmassa, jossa muut voimatekijät, kuten brittiläinen imperiumi tai myöhemmin neuvostoimperiumi, olisivat poissa pelistä ja alistettuna Yhdysvaltain tahdolle. Kaikki Yhdysvaltain hyökkäykset kylmän sodan aikana olivat perusteltavissa siten, että ne olivat puolustautumista, itse asiassa Yhdysvaltojen itsemääräämisoikeuden puolesta. Neuvostoliitto oli ollut uhkana julistautumalla vallankumoukselliseksi valtioksi ja aiheuttanut vaaran maailmanlaajuisen kommunistisen liikkeen menestyksen vuoksi sille yhteiskuntajärjestelmälle, jota USA edusti.⁴⁷ Itä-Euroopan murroksen myötä kommunismin uhka on poissa ja Yhdysvallat voi toteuttaa tahtoaan vapaasti maailmassa. Chomskyn luottamus sosialismin asiaan tällaisessa maailmassa kertoo vain siitä, että hänelle Neuvostoliitto ei ole koskaan merkinnyt samaa asiaa kuin sosialismi.

Syy kylmään sotaan Chomskyn käsityksen mukaan ei ollut Neuvostoliiton kommunistisuus, vaan se, että se irtautui 70

vuotta sitten siitä perinteisestä kolmannen maailman roolista, jossa sille oli tarjottuna palvelijan osa, ja ryhtyi itsenäiseen politiikkaan. Chomskysta on aivan sama, olisivatko neuvostoliittolaiset olleet kommunisteja, fasisteja, nationalisteja tai liberaalin kapitalismin kannattajia. Kysymys oli itsenäisyydestä ja sen torjumisesta. Niinpä nyt kylmän sodan päätyttyä Yhdysvaltain ja läntisen maailman voittoon, odottaa Itä-Eurooppaa Chomskyn mukaan perinteinen alisteinen asema.⁴⁸ Onkin mielenkiintoista verrata esimerkiksi Itä-Euroopan pyrkimyksiä NATO:n ja EU:n jäseneksi ja todella katsoa, tapahtuuko niin kuin Chomsky väittää vai saavatko Itä-Euroopan maat tasa-arvoisen aseman yhtyneessä Euroopassa. Monista anarkisteista, kuten Chomskysta, EU:han on kapitalismin tarkoituksia varten luotu elin.⁴⁹

Ylipäättänsä käsitys siitä, että kylmän sodan loppuminen merkitsisi jotain muutosta kansainvälisessä politiikassa, on Chomskyn mukaan väärinkäsitys. Sodassa kolmatta maailmaa vastaan (josta Itä-Eurooppa oli osa ennen bolshevikkien valtaa) ei ollut kysymys bolshevismien vastaisesta taistelusta. Chomsky korostaa, että kyse oli itsenäisyyspyrkimysten tukahduttamisesta. Niinpä ei ollut ihme, että presidentti Bush juhlisti Berliinin muurin murtumista hyökkäyksellä Panamaan. Neuvostoblokin tuhoutuminen merkitse vain yhden esteen poistumista sodassa kolmatta maailmaa vastaan.⁵⁰

Itä - länsi -vastakkainasettelu

Chomsky pitää Venäjän presidentti *Boris Jeltsiniä* kovana puoluejohtajana, joka ympäröi itsensä (ainakin valtansa alkuvaiheessa) suosikeillaan. Länsi pitää Jeltsiniä demokraattina, koska hän on avannut Venäjän resurssit ulkomaisen pääoman käyttöön. Chomsky on sitä mieltä, että Jeltsinin valta oli (ainakin vuonna 1993) vähemmän demokraattinen kuin valta Gorbatshevin kautena (siis sen loppupuolella, kun *glasnost* ja *perestroika* olivat lyöneet itsensä lävitse). Kun Jeltsin hajotti vanhan neuvostoaikaisen parlamentin, hän hajotti parlamentin jonka

vaalit olivat vähintään yhtä demokraattiset kuin Jeltsinin kaudella.⁵¹ Monille vasemmiston, erityisesti vapaamielisen vasemmiston edustajille, Gorbatshovin kaatuminen oli varmasti kova isku, vaikkei se Chomskylle merkitsekään niin paljon kuin esimerkiksi niin sanotuille eurokommunismien perillisille, joille Gorbatshovin politiikka oli juuri sitä mitä he olivat ajaneet koko olemassaolonsa ajan 1970-luvun puolivälistä aina Gorbatshovin aikaan.

Venäjän parlamentti, jonka Jeltsin hajotti, sisälsi kyllä Chomskynkin mukaan fasistisia ja kovan linjan kommunistisia aineksia, mutta niin sisälsi Jeltsinin lähipiirikin. Kyse ei ollut tästä tiedotusvälineitten esittämästä asiasta, vaan siitä että parlamentin ryhmät, joihin kuului demokraatteja, halusivat toisenlaista talouspolitiikkaa kuin Jeltsin. He halusivat uudistusten ottavan vähemmän tuhoisan tien. Jeltsin on lännelle demokraatti ja maltillinen johtaja samoista syistä kuin länsi on tukenut esimerkiksi Indonesian entisen presidentin *Suharton* valtaa vuosikymmeniä, eli hän johtaa taloutta ja yhteiskuntaa tavalla, joka alisti maan läntisille markkinavoimille.⁵² Chomskylle itä-länsi -vastakkainasettelu on itse asiassa siis verrannollinen ja osa laajempaa pohjoisen ja etelän (kolmannen maailman) välistä kamppailua. Tämä kanta on hyvin lähellä leninististä oppia, jonka mukaan kylmässä sodassa oli kyse sosialismin ja imperialismin välisestä kamppailusta. Leninismihän lainasi pitkälti nämä opit anarkisteilta, joten ei ole hämmästyttävää tunnistaa näitä kantoja myös Chomskylta.

Viitteet

- ¹Chomsky, Noam. 1993a *Year 501, Part I, Old Wine, New Bottles, Chapter I, The Great Work of Subjugation and Conquest*. [WWW-dokumentti]. Chomsky, Noam. 1993d. *Year 501, Part I, Old Wine, New Bottles, Chapter I, The Great Work of Subjugation and Conquest, segment 2/12, "1. The Savage Injustice of European"*. [WWW-dokumentti].
- ²Chomsky, Noam. 1993 *Year 501, Chapter Eight, The Tragedy of Haiti, segment 1/9*. [WWW-dokumentti].
- ³Chomsky, Noam. 1993 *Year 501, Chapter Eight, The Tragedy of Haiti, segment 8/9*. [WWW-dokumentti].
- ⁴Chomsky, Noam. 1994a, *Democracy Enhancement. Part II: The case of Haiti*. [WWW-dokumentti].
- ⁵Kamputseassa Yhdysvallat harjoitti pommitusta maaseudulla, missä sillä oli se vaikutus, että talonpojat kääntyivät Punaisten khmerien kannattajiksi tai pakkautuivat kaupukeihin. Niinpä Yhdysvallat myös Chomskyn mukaan kantaa suuren vastuun Punaisten khmerien hirmuvallasta.
- ⁶Chomsky, Noam ja Edward S Herman, *After the Cataclysm*, Spokesman, Great Britain, 1979, s. 10.
- ⁷Monroeoppina tunnettu doktriini määritteli Amerikan mantereet Yhdysvaltain etupiiriksi, jossa eurooppalaisilla ei tulisi olla mitään vaikutusta. Saman opin mukaan Yhdysvallat pyrki pysymään erossa Euroopan sisäisistä asioista.
- ⁸Chomsky, Noam. 1993b. *Rethinking Camelot: Introduction (6/17)*. [WWW-dokumentti].
- ⁹Chomsky, Noam, *Culture of Terrorism*, Pluto Press, London, 1989b, s.25-26.
- ¹⁰Chomsky, Noam. 1993b. *Rethinking Camelot: Introduction (1/17)*. [WWW-dokumentti].
- ¹¹Guerin 1969, s.91-92.
- ¹²Woodcock 1962, 1993, s.22.
- ¹³Chomsky, Noam. 1994b. *WRCT interview 3/9/94*. [WWW-dokumentti].
- ¹⁴Chomsky, Noam. 1991b. *Aftermath*. [WWW-dokumentti].
- ¹⁵Chomsky, Noam. 1994a. *Democracy Enhancement, Part I*. [WWW-dokumentti].
- ¹⁶Chomsky 1991a, s. 9-10.
- ¹⁷Latvialaissyntyinen Sir Isaiah Berlin (1909-) on merkittävä Brittiläinen filosofi ja opettaja, joka opiskeli ja opetti Oxfordin yliopistossa. Hänen teoksensa ovat käsitelleet muun muassa Karl Marxia ja Lev Tolstoita.
- ¹⁸Chomsky - Herman 1979, s.24.
- ¹⁹Chomsky, Noam. 1993. *Year 501, Chapter 2, segment 4/14*. [WWW-dokumentti].
- ²⁰Paul Nitze (1906-) on merkittävä yhdysvaltalainen diplomaatti joka vetäytyi politiikasta 1989 ja on sen jälkeen toiminut nimeään kantavan kansainvälisen politiikan koulun professorina. Nitze oli yli neljä vuosikymmentä eräs Yhdysvaltojen Neuvostoliittoa kohtaan kohdistaman ulkopoliittikan tärkeimmistä arkkitehteista.
- ²¹Vuonna 1904 syntynyt George Kennan oli merkittävä amerikkalainen diplomaatti ja oppinut. Hänen tärkein teesinsä on *containment*-politiikka jonka mukaan Yhdysvaltojen tuli käyttää voimaa vastustaa Neuvostoliiton oletettua etenemistä kylmän sodan aikana.
- ²²Chomsky, Noam. 1992. *What Uncle Sam Really Wants?, The main goals of US foreign policy, Protecting our turf*. [WWW-dokumentti]. Chomsky, Noam. 1992. *What Uncle Sam Really Wants?, The main goals of US foreign policy, The liberal extreme*. [WWW-dokumentti].
- ²³Chomsky, Noam. 1992. *What Uncle Sam Really Wants ?, The world's rent-a-thug*. [WWW-dokumentti].
- ²⁴Chomsky 1991b, s.33.
- ²⁵Emt, s. 2, 20-21.
- ²⁶Chomsky, Noam. 1993. *Year 501, Part III, Chapter 6: A "Ripe Fruit", segment 2/6*. [WWW-dokumentti] Chomsky, Noam. 1993d. *Year 501, Part III, Chapter 6: A "Ripe Fruit", segment 5/6*. [WWW-dokumentti].
- ²⁷Chomsky 1991b, s.45.
- ²⁸Rai 1995, s.144-145.

²⁹Joao Goulart (1918-1976) oli Brasilian vaaleilla valittu presidentti vuosina 1961-64. Häntä syytettiin kommunistisista sympatioista ja hänen valtakauttaan leimasivat inflaatio ja työläisten aiheuttamat levottomuudet. Niinpä sotilasvallankaappaus syrjäytti hänet vuonna 1964.

³⁰Chomsky, Noam. 1993. *Year 501, Part III, Chapter 7: World Order Old and New: Latin America, segment 5/17*. [WWW-dokumentti].

³¹Chomsky, Noam. 1992. *What Uncle Sam Really wants, The Crucifixion of El Salvador*. [WWW-dokumentti].

³²Jose Napolen Duarte (1926-1990) oli El Salvadorin presidentti vuosina 1984-1989. Hän oli perustamassa 1960-luvulla kristillisdemokraattista puoluetta ja toimi myöhemmin San Salvadorin pormestarina. Duarte oli välillä maanpaossa, mutta palasi maahan vuoden 1979 sotilasvallankaappauksen jälkeen. Juntta joutui kasvokkain maata tuhonneen sisällissodan kanssa. Duartesta tuli juntan johtaja 1980 ja hän viimeisteli valtansa 1984 vaaleissa jossa - vastustajanaan äärioikeistolainen *D'Aubuisson* - hänet valittiin maansa presidentiksi.

³³Chomsky, Noam. 1991c. *Media Control*. [WWW-dokumentti].

³⁴Chomsky 199c, s.27-28.

³⁵Chomsky, Noam. Otettu 6.7.1999. *Chomsky in Chicago*. [WWW-dokumentti].

³⁶Chomsky, Noam. 1989. *Necessary Illusions, Chapter 3: The Bounds of the Expressible*. [WWW-dokumentti].

³⁷Chomsky, Noam. 1989. *Necessary Illusions, Chapter 4, Adjuncts of Government*. [WWW-dokumentti].

³⁸Chomsky, Noam. 1998. *Whose World Order*. [WWW-dokumentti].

³⁹Chomsky 1991a, s.303.

⁴⁰Rai 1995, s.82.

⁴¹Jose Ferrer Figueres (1906-1990) oli Costa Rican presidentti vuosina 1948-1949, 1953-1958 ja 1970-1974. Hän oli aluksi vallitsevan hallinnon kriitikko joka joutui olemaan maanpaossa. Palattuaan maahan hän oli johtamassa vallankumousta. Hän oli virkaatekevä presidentti 1948-49 ja lakkautti

maan armeijan ja kansallisti omaisuutta. Hänet valittiin vaaleilla presidentiksi 1953 ja hän ajoi sosiaalisia uudistuksia maahan. Vuosina 1970-74 presidenttinä ollessaan hän jatkoi radikaaleja uudistuksia ja loi suhteet Neuvostoliittoon.

⁴²Chomsky, Noam. 1989. *Necessary Illusions, Chapter 5: The Utility of Interpretations Segment 2/11*. [WWW-dokumentti]

⁴³Chomsky 1991a, s.64.

⁴⁴Chomsky, Noam. 1992. *What Uncle Sam Really Wants, The prospects for Eastern Europe*. [WWW-dokumentti]

⁴⁵Chomsky 1994, s.39-40.

⁴⁶Chomsky, Noam. 1992. *What Uncle Sam Really Wants, Socialism, real and fake*. [WWW-dokumentti].

⁴⁷Chomsky, Noam. 1989. *Necessary Illusions, Appendix II (1/4)*. [WWW-dokumentti].

⁴⁸Chomsky, Noam. 1993c. *Counterpoint Interview*. 25.10.1993. [WWW-dokumentti].

⁴⁹Chomsky, Noam. 1994d. *Keeping the Rabble in line: They Don't Even Know That They Don't Know*. [WWW-dokumentti]. On tosin huomattava että suuri osa siitä mitä ennen kutsuttiin Itä-Euroopaksi on itse asiassa Keski-Eurooppaa, joten Tshekin, Unkarin, Puolan ja entisen DDR:n asema on toinen kuin esim. entisillä Neuvostoliiton tasavalloilla.

⁵⁰Chomsky, Noam,. 1993. *Counterpoint Interview*. 25.10.1993. [WWW-dokumentti].

⁵¹Ibid.

⁵²Ibid.

Kirjallisuus

www-lähteet:

<http://www.zmag.org/chomsky/index.cfm>

CHOMSKY

Chomsky, Noam ja Edward S Herman, *After the Cataclysm*, Spokesman, Great Britain, 1979

Chomsky, Noam. 1989. *Necessary Illusions*

Chomsky, Noam, *Deterring Democracy*, Verso, London - New York, 1991a

Chomsky, Noam. 1991b. *Aftermath*

Chomsky, Noam. 1991c. *Media Control*

Chomsky, Noam. 1992. *What Uncle Sam Really Wants?*

Chomsky, Noam. 1993a *Year 501*

Chomsky, Noam. 1993b. *Rethinking Camelot*

Chomsky, Noam. 1993c. *Counterpoint Interview*

Chomsky, Noam. 1994a, *Democracy Enhancement*.

Chomsky, Noam. 1994b. *WRCT interview 3/9/94*.

Chomsky, Noam, *World Orders Old and New*, Columbia University Press, New York, 1994c

Chomsky, Noam. 1994d. *Keeping the Rabble in line*

Chomsky, Noam. 1998. *Whose World Order*.

Chomsky, Noam. Otettu 6.7.1999. *Chomsky in Chicago*

MUUT:

Guerin, Daniel, *Anarkismi*, 1969

Rai, Milan, *Chomsky's Politics*, Verso, London - New York, 1995

Woodcock, George, *Anarkismen*, 1962, 1993